

15838

ԴՈՒՍԱՏԱՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՓԵՐՇՐԱՏԻՎ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ.

Պրոլետարներ բոլոր երկրների, միացե՛ք

ԵՆՆԱ ՔԼՈՒՆԱ

**ԻՆՉՈՒ ԵՍ
ՍԱՎԵՏԱԿԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՆԻՆ
ՊԱՅՏՊԱՆ ԴԱՐՁԱՅ**

Елена Блонина. КАК Я СТАЛА ЗАЩИТНИЦЕЙ СОВЕТСКОЙ ВЛАСТИ

№ 2

№ 2

327.81

Ը - 72

Հրատարակում էին
միավորների Ռուսաստան-Նախիջևանի ՀԻՎԻ
Ե Ս Ր - Ն ա խ ի ջ ե ա ն
1920 թ.

Գաղիմ պատմել ձեզի, ինչպես ես հա-
կըցայ, թե ինչ է Սալեուսի կառավարութիւնը
և ինչու ես հարա կողմը անցայ:

Այս ասպէս էրաւ:

Մեր ֆարրիկին մէջ շատ կինմարդ կը բա-
նինք: Մենք սոխմա-բասմա գործող ինք, Շա-
տերս ալ մութ մարդիկ ինք: Իսկ ատ վախտը
ուտելեղէնի թիաց ալ գէշ է, մէմը աս, մէմը
ան, մինք ալ պատա բաժրանելը Սալեուսի կա-
ռավարութիւնը մեր մէջը, քի բանողներու հիշ
բան չի տալ... Ազկից ալ շուկ Պետար Նիկիֆո-
րիչը, մեր ֆարրիկի առաջւան վարպետը, որ
այժմս հասարակ ռաբոչիի պէս կըրանի, վիրա
կըակ կուտայ, վիրա կուտէ, թե Սալեուսի վը-
րաստը գէշ է, մեզի հէշ պէտք չէ... Շատ առ-
տեղէն ալ պաշլայեցաւ մեր անդոհանակու-
թիւնը:

ԱՌՁԻ ԾԱՐԷՆ ԽՆՉԻՍ ԻՂԱԻ

Մէկ անգամ ես աղպէս կայնած, կը տոտո-
վիմ, կը զանգատուիմ ուրիշ բանող կինմարդո-
ցը Սալեուսի կառավարութեան վրան:

Մեզի կըմօտկնայ Իվանը, մեր ֆարրիկի
ռաբոչին, ու կուտէ. — Իզուր դուն կըրիտաիս Սա-
լեուսի կառավարութեան վրայով:

Անաի գիսի՞ս ինի, ինչ է Սալեուսի կա-
ռավարութիւնը:

Մէկէն մէկ եւս ցաւեցայ:

— Է՛յ, ա՛հլիւ մը չէ, կասիմ, Սափետակի կառավարութիւնը...

— Չէ, կասէ Իվանը, դուն ինձի առա տեղով, ինչ կառավարութիւն է ադ:

Ես իստ տեղը շտէ կարգեցայ, չիտիմ, ի՞նչ պատասխան տամ իրեն:

— Յիմար, կասէ, ախր Սափետակի կառավարութիւնը մերն է, — ուարդիներուս եւ ուարդնիցաներուս կառավարութիւնն է:

Իմացիր, որ երբ դուն առանց հասկընալու նստած գէշ կասիս — ինքդ քեզի գէշ կասիս: Հէշ բան չիս հասկնալ աւ:

— Ի՛նչ, չէզոհ ինչ, կասիմ, հանա Պետար Նիկիֆորիչն ալ նարտ գէշ կասէ, վարժապետն ալ, հէքիմն ալ...

Համա Իվանը կրկնաւորեցայ:

— Է՛յ դա, դուն ալ, — կասէ, — Միթէ դժար է հասկընալը: Աղոնք իրեքն ալ խօսմ — բուռժույններ ին. աղային սէմթը կը քաշէին ամեն ժամանակ: Ինչպէ՛ս գէշ չասին Շարոնչի վրաստին: Դուն ալ նացա հաժան հաւատացիր:

Ինքս ալ կըտեսնիմ, որ բռնեցայ, բայց վրայէս պէնլի չիմ անիլ:

— Է՛տե, կասիմ, Սափետակի կառավարութիւն, Սափետակի կառավարութիւն ասելէն առիւթս ինկիլիս. ի՞նչ Փայտայ մեզի ասկից, նա մեզի հէշ բան տւած չէ:

Սուտ է, կասէ Իվանը:

Սափետակի կառավարութիւնը շատ քան տիկ է ուարդնիցաներուն: Ճէնը նստաւ տած իրաւունքները առ: Առաջ, բուռժույններուն ժամանակը, ուարդնիցան բոլորովին ճգլւած էր: Նա տէրութիւնին մէջ էզիլ է, ընտանիքին եւ Ֆարսիկին մէջը, ամեն տեղ ալ ճէմը նսիտ էր: Ինչքան ալ մեզի, ուարդիներուս, դժար ըլար, մենք կէնէ կէնէ կը կրնայինք մեր մէջէն մարդիկ ընտրելու բուռժույններուն առջեւ առնելու համար:

Դուք, ուարդնիցաներդ, ադ իբրաւունքներն ալ չունէիք: Ճէմը կրկնէիք, քի կինմարդը — թենթեք է, կինմարդուն մօզը էրկան է, խեղք կարճ: Կինմարդոցը հէշ, մէկ տեղ չի լալ զրկել, հէշ մէկ գործի չի լալ ընտրել: Բուռժույնը ձեզի հէշ մէկհատ վերոսի չէր մօտկըցունէր, նարտ դիմացը դուք անլուգու իսան էիք: Իսկ այժմս նայէ: Ռարդնիցան ուարդիին հաւատար ամեն տեղ ալ մարդիկ կընտրէ: Զաւատակոյ կամխեաները կուզիս, պրաֆեսսիօնալ սախլ կուզիս, Սափէտ կուզիս — ամեն տեղ ալ ուարդնիցաները ուարդիներուն հետ հաւատար կընտրին իրենց դեպուստակաները: Միայն բուռժույններուն ու բուռժույնկաներուն մէկ տեղ չին ընտրիր: Հանա մեր Սափէթին մէջը, ուարդնիցաները կը կառավարին երկու աստիկներնները:

Հապա միտքիդ կուգայ ընկ. հոլոնտայր—
նա նարոտնիյ կամիսառ էր պիլէմ:

Միտքդ բեր մէմը, ինչպէս էր առաջ ֆար-
սիկներուս մէջը:

Ո՛վ էր աէրը: Կապիտալիստ վաճառական
Ռաստորիուկը, դիռեկտոր Ուլարուկը, մէ-
մալ իգա Պետր Նիկիֆորիչը, որը խա-
ղեայինն հէմ վարպետն էր, հէմ առջի բարեկամը:
Միտքդ բեր, ինչէն նաքա մեզի հետ կվարէին:
Ի՞նչ հալ կը աշխարհուք կինմարդիկը:

Հապա ո՞վ կը կառավարէ ֆաբրիկները, զա-
ւտները, Զավատսկոյ կամիտները, փռալե-
նները, պոսֆեսսիօնայինը սաիւղները, սաւետ-
ները, այսինքն—իրենք ռաբոչիները և ռաբոթ-
նիցաները: Այժմս գաւոտներուն և ֆաբրիկնե-
րուն տէրը դուն իս, ռաբոթնիցա, ռաբոչիկնե-
րուն հետ պարապար:

Հանա ինչ աւից բեզի Սավետսկի վասար:
Հապա դուն կասիս—ինչ ֆայտայ մեզի նաքա-
մէն: Յիմար իս դուն աակից էսն:

— Դուն ալ, կասիմ, կու միանիլ գէշ խօս-
քերով, հապա տեղով-տեղով հասկըցուր:

— Է՛յ, աղէկ,—կասէ Իւանը: Առ մէմը
առնի կեանքդ: Առաջւան օրէնքներով կին
մարդը երբ որ կը կարգւէր, առանց իրաւունքի
ինսան կը առնար: Երիկը նարա աէրն էր, էրկանը
ամեն բանի մէջ պիտ լսէր, էրիկը նարա կա-
տարեալ մեծաւորն էր և շատ անգամ կձեռէր

ու կտանջէր նարա: Կնիկը գանգաւելու, շի-
տակուծին փնտռելու տեղն ալ չէր գտնէր:

Սաւետսկի վասար ընտանիքին մէջն ալ
կինմարդուն իրաւունքներով հաւասար զաւթա-
նին դառցուց, հէշ մէկն ալ իրաւունք չունի նարա
տանջելու, նարա վրան խաղեային չկայ:

Համա էնկը գլխաւորը ան է, որ Սավետսկի
փրասին սեպեպով ռաբոթնիցան ռաբոչիին հետ
մեկեկ տէր ին աաղ տերութիւնն մէջը:

Ո՛վ կը կառավարէ այժմս ամեն բանը—Սա-
վետները: Իսկ ո՞վ նստիլ է սավետներուն մէջը:
Ռաբոչիները, ռաբոթնիցաները, գեղացի էրի-
մարդը և կինմարդը:

Բուռօժույ, փամեշչիկ հոն հէշ չիկայ: Սա-
վետի չլիններուն ալ կընտրին միայն ռաբոչիներ-
ը, ռաբոթնիցաները, հողագործ գեղացի էրիկ-
մարդիկը ու կինմարդիկը:

Բուռօժույ, կուլակ, փամեշչիկ մենք ամեն-
ին չլինք մօտկըցունուլ Սավետներուն: Նարա
հոն ընտրելու իրաւունք ալ չունին: Բանէն կեր-
լէ, որ Սավետսկի փրասը—ռաբոչիի փրաս է,
կեպէ, որ Սավետսկի կառավարութեան օրով ռա-
բոչիները եւ ռաբոթնիցաներին կեանքին տէր:
Առաջ, երբ որ վասար բուռօժույինն էր, փամեշ-
չիկինն էր, նաքա կեանքը իրենց ուղեցածին պէս
ման կը բերէին: Ամեն բան ռաբոչիին, ռաբոթ-
նիցային աշխատաւորին հակառակ կըլար: Այժմս,
երբ վասար ռաբոչիին ձեռն է, ռաբոչիներն ու

նաքորնիցաները կարող ին կեանքը անպէս անել, ինչպէս որ իրենց պէտք է: Նաքա կարող ին ստեղծել բաղդաւոր աշխարհք, կոմսունիզմ, վրտեք չիլալ ինչ բաղդածութիւն, ինչ վայնա, ինչ տանջանք, ինչ կաշի քերթել, ինչ եստիրութիւն. երբ որ ամենքն ալ կը բանին ու կ'ստանան ամեն իրենց պէտք բաները:

Տեսնա՛ր ինչ աւելց ուրբոթնիցաներուն Սաւեակի կառավարութիւնը. հապա դուն կասիս ըի, նա հէջ բան աւած չէ:

Ի վանք բարե մնայ արաւ ու գնաց իրեն գործին:

ՍԱՎԵՏՍԿԻ ԿՍՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԽՈՐԹ ՈՐ ՌԱԲՈՉԻԻ ԿՍՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ Է:

Շիտակա ասիմ, Ի վանին խօսքերը սիրտիս մէջը խոտունկ ինկան:

Տուն էկայ, ժողովեցայ, ուսեցուցի ու պատկեցուցի Իսիշայիս:

Նստայ նարա վարտիկը կարկտելու ու նորէն Ի վանին խօսքերուն վրայով միտքի պաթեցայ:

Խորթ որ, միտք կանխմ, Սաւեակի վրասար ուրոշի վրաստ է:

Առնունք մեր Սաւեակը: Ո՛վ նստած է հոն: Զորս հատ ուրոշի մեր Փարբիկէն: Մենք ինքներս Փարբիկի օրշշի ժողովով ընտրեցինք նաքա: Առնոց մէջն է իսկը ազ Ի վանն ալ:

Մեր քովի գաւառէն ալ իրեք հատ ուրոշի

— նաքա եալ ընտրելին օրշշի ժողովով: Իսկ մեր դիմացի մեծ գաւառէն ընտրւած ին տառն հոգի, աղոնցմէն իրեքը կէնէ ուրբոթնիցա:

Սաւեակի ամեն չլեններուն միտքիս մէջէն տէվուր արիւն մենն ալ ծարէ ծար ուրոշի— ուրբոթնիցաներ ին— ինձի պէս:

Էղաւ որ Սաւեակի կառավարութիւնը խորք որ իսկական ուրոշի կառավարութիւն է:

Միտքս էկաւ, առաջ, բուռն յանդուրժանակը, ինչ հալ կը քաշէինք մենք, ուրբոթնիցաներս Փարբիկին մէջը: Խաղեայինք, Ռաստոկուէ վաճառականը, խաղի պէս հաստ, Փարբիկէն քիչմը հեռու տեսօք տուն ունէր, չորս բովը պախչայով: Մոսկովին մէջն ալ ունէր մէկ հատ բառակիյ տուն: Նաքա տունը ամեն ժամանակ մուզիկ, միսաֆիր, ճառը-ճուռը անպակաս կըլար: Նարա կնիկն ալ կէնէ անպէս հաստ, տեսօք էր: Բառիքթի-շալքի մէջ թաթխած: Երբ որ ատեն-ատեն բախտաբային մէջը փրուած կանցնէր նր, մեր բարեին ջորով գրխով դառնը կուտար:

Հապա մենք, ուրբոթնիցաներս կը բանէինք ատանումէկ ւահաթ օրը, մէմէկ ատէն ալ աւելի: Ես մէկհատ մողազի մէջ կը իննայիս Քոշանքը քիթայի կը տայի: Նեղւածք, մութ, թաց էր: Շունի պէս կը չարչարուէի: Յարեկը Փարբիկին մէջը, իրիկունը տունը պատէ-պատ լացք կանէի, կեփէի— կը թափէի:

Հախս խիստ քիչ էր, ապրելու չէր օգտեր։
Ինչ ֆայտա, որ խանութներուն մէջը ա-
մեն բան սոյ կար, համա մեր բերանին բանը
չէր։ Մենք մէկ բան է, բողբոջ կապրէինք։
Կըպատահէր, որ կաթ գնելու ստակ ալ չէր լար
մանտոներուն համար։ Իմ առջինեկա աղպէս
ալ մեռաւ։

Հապա Ուպրոնի դիտելաոորը—ան ալ կատ-
ղածին մէկն էր։ Աղջիկ չէր փախցնէր, ամենին
ալ կըկաչէր։

Հապա աղջիկը փախ տար նը, կորած էր
խեղճը։ Համան ադ Պետր Նիկիֆորովին կըսը-
կէր։

Ադ ալ վերա ձենի կանէր, աղջկանը խոշ-
տած բարին պըռաք կը հանէր, եւ չէնէ փախ
կուտար մահլան, գնա, իմիշ, աչքիս լուսը, բե-
րանդ քամին բաց։

Աղջիկները շատերս ալ Ուպրոնին կերթա-
յին մէկ փոր հացի համար։

Մէկ օր, վայնային ժամանակը, ռաբոթնի-
ցաներս արդիս չգիմացանք։

Մեր էրիկները, աղբարները իրերուն տա-
րին է բուռժուներուն համար կըծեծկէին։
Իսկ մենք մնացիլ էինք մէյնակ փոքր աղսցմով։
Հախս քիչ, ապրելու հէչ չօգտիւ։ Ադ
քիչ՝ ձմեռն ալ չափսըց ցուրտ էր։

Արդիս թախէթ չմնաց։

Էլլանք պահանջեցինք, որ հախսըս աւելցու-

նուն ու վայնային ալ վերջ տան։ Թոփով մահ-
լան լցեցանք, կը կանչւըռաէինք, շամաթայ
կանէինք։

Մէկ հատ ռաբոզինն քովը կարմիր ֆլակ
գտնեցաւ և մահլան էլլանք երգու ֆլակով։
Մէկալ ֆարոնիներէն ալ ռաբոզիններուն հանե-
ցինք։ Խիստ շատ մարդ թոփ էղանք։ Շիտակ
գուրեռնաառնին տունին գնացինք։ Նոր հասիլ
էինք դայիր՝ կընայինք հող իլինք սալդաթ։

Ա.Ֆիցեռը մեզի «Թասխոտիս»-կանչից։ Մենք
կենէ կերթանք։—Մէկալ կանչածն ալ, սալ-
դաթներուն թւէնք քաշածն ալ մէկ էղաւ։ Մէկ
քանի հատ ռաբոթնիցա աղանդը մեռուցին։
Խեղճերը անպէս արունին մէջը պառկած ալ
մնացին։ Մեծ կերածներուն հետապն ալ չկար։

Խոշտ որ դիժար էր մեր կենանքը։ Իվանը
շիտակ կասէ. տոաջ մենք ետէրներ էինք։

Համա Սաւետակի կառավարութիւնին ժամա-
նակը ադ բաները չին լալ։ Անոր համար որ
չինըն մեր, ռաբոզիններուն վրասն է։ Այժմս
մենք ազատ ինք։ Ամեն տեղ ալ մենք ինք շարք
ու սրայ ձգողը։

Իսկ ինչո՞ւ հապա Սաւետակի կառավարու-
թիւնը անպէս չանիւ, որ մենք ռաբոթնիցաներս,
պիտիկին պէս աղէկ ապրէինք։

Աղպէս ես տաով միտմիտ եղայ, տմա մէկ
քանի ժամանակէն անպէս բան պատահեցաւ։

Սող ժամանակը հացի խիստ փոքր փայեր

կուտային, իսկ վերջի օրերս քուրբովին դադարեցուն: Բանած տեղէն տուն կերթամ: Գրիշուտկայիս մէկ բան մը առնել պէտք է: Գնացի կաթի, 45 մանէթ մէկ կուովկան: Օշերէտ կայնելէն հոգիս կեղւէր: Տունն ալ եօրթա արածի պէս մէկ պտղուց, աչքի ճարի համար ալ ըլլարնոր, ալուր ֆապած չէ:

Ի՞նչ անիմ:

Գրիշուտկաս կը կանչէ, ուտելու բան կուգէ: Անպէս օքաս էլլաւ, որ նստիլ իմ տոշակիս վրան ու կուլամ: Միտքէս կասիմ.— Շտէ քեզի Սավետսկի կառավարութիւն: Սավետներուն մէջը խոշտ որ քի բուռթուկաներ նստած չին խօս: Մեր ռաբոչին, մեր ռաբոթնիցաներն ին խօս: Ի՞նչու հապա դաքս մեզի՝ ռաբոթնիցաներուն— եարտըմ չին անիլ: Մեզի դիժար է խօս ապրելը: Մէմը սաղ օրը Փարբիկին մէջը ոտքի վրայ անցուր, անկից օջոռետներ կայնէ, անկից ալ էտն տունը լաքցըին հետ էղիր:

Մէկ քովէն ալ տղաքը:

Էտն, ինչպէս դացա ուտեցունում, խըմցունում, երբ որ հաց չկայ:

Հանա Գոնիշուտկայիս մատերը կօշիկէն դուս էլլելին, կօշիկ վտեխէն պիտ գնիմ: Ինքս ալ կէնէ սաղ օրը Փարբիկին մէջն իմ, ով տաքա էտնէն պիտ նայէ: Հանա զրացինիս տղան տահա փոքր է. անոր խօս հէշ մարդու թողցունելու չիլալ: Ամեն անգամ հետը Փարբիկ կը

բերէ, ստանաքներուն արալըսը կընստի մախ սումը: Էտն ադ փառեաղկայ է:

Էնկ առջիէ իմ գիտցածովս, շտէ ադ բաներուն վրան միտք պիտի տնէին մեր ռաբոթնիցաները: Հապա նաքա, թահմին կանիմ, նստիլ ին հոն Սավետին մէջը ջուր կը ծեծին, մեզի Փարբիկ բանողներուն համար մոռցիլ ին:

Արի, ասի միտքէս, մէկ պահա էրթամ Իվանին, նայինք կըլանը սսօրն ալ դառձը տալու: Չենէ Սավետ-Սավետ ասելէն մեզի, ռաբոթնիցաներուն ալայ-մալայ մոռցիլ ին:

Գնացի Իվանին: Սիրտս ալ թամամ կեփի: Նա չային գլխը նստած, ինչ ասիս թուղթեր կը նայի: Քոֆս ալ կնիկը նստիլ է, չայ կըլսմէ: Ես ալ քովերը նստայ:

— Էտն, կատիմ, Իվան. դուն սաղ ժամանակը կատիս քի ուժը, կառավարութիւնը մեր ձեռքն է: Հապա մենք ռաբոթնիցաներս, մեր տղաքն ալ առանց հացի նստիլ ինք: Հանա արդիս քանի օր է փայտօք նալ չին տալ: Մա դուք հոն նստած ի՞նչ միտք կանիք: Ի՞նչու չիք հետեի, որ ժամանակին հաց ունենանք, մենք ձեզի անոր համար ընտրած չինք, որ Սավետին մէջը աթոռ մաշիք: Հապա դուք սաղ ժամանակը կը խօսիք, միտինգներ ու ժողոտանքներ կանիք, գործ խօս հէշ չիք անիլ:

Անքան բան տալի, որ ուրիշ օտաթոտ սա-հաթէն ալ չէր վերջացունէր:

Ի վանք ծանառ-ծանառ վրաս նայեցաւ:

Կեցիր, ասաց, մի տաքնալ: Սրի մէմը ամեն բան տեղանակէն սրայով նայինք:

Սավեստիկ կառավարութիւնը ամեն բան, ինչ որ ձեռքէն կուգայ նը կանէ, շինքիսան դժար ժամանակը ուղղութիւն հաց հասցունէ տէյին: Էկէր հաց քիչ է նը, աղոր խաքահաթըն էնկ առաջ թագաւորին կառավարութիւնն էր, փամեշէիկները եւ զենկիները. նաքա հնճարեցին իրեք տարուան աւագակի վայնան, որը մեզի բերից, առ հէշ չտեսնւած, քարուքանդ կեանքին հասցուց հէմ քաղաքներուն մէջը, հէմ գեղերուն:

Այ քարուքանդ էղած կեանքը անպէս շուտ չիս շտկիլ:

Օրինակ առ մեր էրկաթէ ճամբաները: Իրեք տարի ու կէս ճէմը սալտաթ կը քալցունէին, վայնաին տեղը ուտելիք կը տանէին, փուշքաններ կը թափէին, թւէնքներ ու սնառեաղներ կը խօշդէին: Հապա փառաւօգններուն և վագոններուն փաշինկայի ժամանակ ալ չկար: Այժմա ինչքան եօխ էղած փառաւօգ, վագոն կայ: Ադոր համար ալ քացը բերելու հնարը չկայ:

Ամեն բան ալ աղպէս քարուքանդ էղած է: Թաքահաթը մէմալ Դենիկիին, Կուշակին, Անգլիշանի, Փրանցուզի, Ամեքիկայի, Յապոնի բուռ-ժույններունն է: Նաքա կուզին, որ Նիկուլային ժամանակէն հին շաքերը նորէն ըլլան: Հոյը փամեշէիկին տան, ֆարրիկներն ու գաւառները

զէնկիին, հապա մեզի, ուղաշի ու ուրդի-շաներուն ալ առաջուն պէս ետի դարձունուն: Համա դիմաց դիմացի նաքա մեզի ըխտելու չին լալ, ադոր համար ալ կուզին մեզի քաղցած ջարդել: Նաքա բռնիլ էին մեր Էնկը հացու տեղերը — Ուկրայինան, Դոնը, Կուբանը, Սիբիրը: Նաքա եօթմա մեզի ու մեր աղոյը առանց հացի կը թող յունուն: Երբ Սավեստիկը չօխան դործը սլայի կը ձգէին համա, բուռժույնները չին թողցունուլ:

Մէմը կարինք դացա հարամ ուժը, անժամանակը ինչ քաղցածութիւն, ինչ ցուրտ չինք դիտնալ:

Ենկացի, ինչքան կուզիս, ամա գիտցիր որին վրան նեղանալու:

Սավեստիկը վրան մի նեղանալ, հապա բուռ-ժույններուն վրան ու մեզի հետ մէկտեղ նացա դէմը ծեծկըլ:

Ան ատենը, միք մէկ սիրտ էղած աւելի շուտ կատանաք, ինչ որ մեզի պէտք է նը:

Ինչու հապա Սավեստիկ կառավարութիւնը մեզի, ուղղութիւններուն համար միտք չանիլ:

Ծամից, բերանս դրից, ասի միտքէս. համա կէնէ կասիմ, սուս չիմ լա:

— Քեզի աղէկ է ասել, — մեզի հետ մէկտեղ ծեծկըլէ: Հապա ինչ կանէիր, երբ որ քեզի պէտք ըլլար տունը աղոյը հետ ու տունի բաներով վեր — վար ըլլալ: 2է, Սավեստիկ կառավարու-

Թինը մեր վրան մազի թելի խատար ալ միտք
չանիլ:

— Շիրակ չէ, ասաց Իվանը, որ Սավետ-
սկի կառավարութիւնը ձեր ռաբոթնիցաներուդ
վրան միտք չանիլ: Նայէ, հանա մեր զաւոտին
մէջը մանաւ աղոց համար եապի կըբացւի: Շտէ
հոն կըղրկիք աղոցը:

Աղկից ալ ջուկ ստալուփայ կըբանան:

Շտէ քեզի տունը կերակուր եփել ալ պէտք չէ:

Ինչքան դիժար ժամանակ է ամա կէնէ
Սավետսկի կառավարութիւնը պետիհաւա ստալովոյ-
նեը կըբանայ տղոցը պետիհաւա աւելի փայտեղկուտայ:
Անպէս կը տանին գործը, որ ծնողները աղոցը
վրան հէջ խարճ-խաւարճ չունին: Առաջ ռաբոթ-
նիցաներուն տղաքը մաղարաններուն մէջ կըկե-
նային հապա այժմա Սավետսկի կառավարու-
թիւնը: Կը հանէ նացա մաղարաններուն մէջէն
ու կը տանէ լուս աղէկ տուներու մէջ կնստեցու-
նէ, վրաեխ որ առաջ բուռժույնները կըկենային:
Ուրեմն գործը կերթայ ան սրայով, որ ռաբոթ-
նիցաները ու գեղի կնիկ մարդիքը տունի խա-
լապարընէն ազատին:

Տղոցը նայելու գործը բողբոջփին աէլու-
թինի պիտ տրւի:

Այժմա տանտ ստալովոյնեըն, պատի տը-
ղոցը խաղաղէն սորվեցնելու տեղեր, եապինե-
րուն, մանկապարտեցներուն, վարժապետներուն

տեղը քիչ է: Ամեն բան մէկէն չի խորթւիլ:
Էյ, ետե, արի աւելի շատ խորթինք:

Դուք ռաբոթնիցաներդ աղ բանին մէջը
Սավետսկի կառավարութիւնին եարդըմ պիտ ա-
նիք: Առանց ձեզի, առանց ձեր եարաւմին,
մենք, ռաբոջիններս, չինք կրնալ նոր կեանք ըս-
տեղծել: Մէմալ կասիմ. եկե՛ր ազասիլ կուզի-
նը,—խորթեցե՛ք, աշխատեցե՛ք, ծեծկըռեցե՛ք մեզի
հետ մեկտեղ:

Հանա վաղը մեր ռաբոթնիցաներուն ժողո-
տանքը պիտ լայ: Գնան մէմը, մտիկ արա ու
նայէ, ինչպէս նաքա կաշխատին:

Մէկալում օքը իրիկւան ես գնացի ժողո-
տանքի:

Ժողոտանքը առաջուան խաղեայինին, Ռաս-
տառկուհ քուփեցին տունին մէջն էր. այժմա
հոտ ռաբոջի կլուրդ արիլ ին: Առչի անգամն էր
հոգ մտածս:

Ժողոտանք-մողոտանք էրթալ առաջ հէջ
չէր սիրէի:

Կնայիմ՝ կատարեալ թագաւորի պալատ-աա-
րայ: Առէքը ու պատերը պոյեալը: Կապուտ
շորով ավոթոններ, շորէ գանաւէսներ: Զալին
մէջը իլինը նստած ին ռաբոթնիցաներ, ձէմը
մեր Ֆարուիկէն չէ, հապա չորս բովի Ֆարուիկ-
ներէն ալ:

Միտք կանիմ—նայէ ինչէս կապրէին ա-

առջ մեր վաճառական աղաները, հապա աշխատ
Սավետսկի կառավարութիւնին ժամանակը հոս
նստիլ ինք մենք, ռաբոթնիցաներս:

Խորթ որ Սավետսկի կառավարութիւնը —
մեր կառավարութիւնն է:

Ես նեւ մտանք մէկ հատ ռաբոթնիցա կայ-
նած ունէ կատէր իրենց Փարսիքի եասիին վը-
րայով: Կատէր քի շատ բան հոն պէտքին պէս
աղէկ չի արւի:

Պէտք է, որ աւելի թէմիզ ըլլայ, մէկհատ
տահա նեանկայ պէտք է բռնել: Դարամէն էտե
մէկ հատ ալ ռաբոթնիցա էլլաւ առաց: Համար-
ձակ կասին, Վերջո՞ւ ուշիտ արին, ինչ անին, որ
մեր սէմթի եասիլի պակասները թամամ ըլան:

Մեկից վերջը մէյտան էլլաւ մէկ հատ գլո-
խը կարմիր պլաթօք կապած կինմարդ: Շէկ
մաղերով, պոյով պոսով ու անպէս տեսօք սկսից
մեզի պատմելու մեր կեանքին վրայով, որ ես
լացի պիլէմ: Դենիկինին վրայով ալ ասաց, Կոլ-
չակին վրայով ալ, որ մեզի ու մեր ազոցը ա-
ռանց հացի կը շարլին: Անպէս սիրտօքս կա-
սէր որ... Թանմին արի քի դա ուսում առած է,
համա վերջը իմացայ, որ նա եալ ռաբոթնիցա
է, միայն թէ ստանօքին բովէն մէկ տարի կը-
լայ էլլածը: Ես միտքէս ալ չէր անցունէի քի
ռաբոթնիցաները աղպէս աղէկ ասել կը պաշա-
րին: Մտիկ կանխմ առածը ու միտք կանխմ:
Խորթ է որ Դենիկինը և Կոլչակը խաղահաթիլը

ին: Համա լինչու մենք նացա դէմը կըծեծկինք:

Հէլպէթ կվախենայի եալ, սորված ալըմիշ
եղած ալ չէի ամա, չհամբերեցի ու հարցուցի
իրեն:

Ինչո՞ւ հապա Սալեսսկի կառավարութիւնը
վայնան յի վրչացուննու:

Ասող կինմարդը ծիծաղեբես վրաս նայեցաւ
ու ասաց.

— Սավետսկի կառավարութիւնը վայնա չու-
ղէ: Նա չուղէ ռաբոշիին ու գեղացիին արունը
վոթել: Մեր Սալեսսկի կառավարութիւնը յանի
անգամ «եկիցեխ պարըշիին» ասաց մեզի հեւ
ծեծկող կառավարութիւններուն:

Համա բուռնութիւնը ճէմը մէկ բան կու-
ղին. ռաբոշի թախումը իրեն արունին մէջը
խղթել, նայեցէք, ինչպէս Դենիկինը առանց
խճատանքի կվարւի Ուկրայնայի ռաբոշինե-
րուն ու գեղացիներուն հետ: Նա հէջ մէկին ալ
չի մեղքնալ: Շտէ մեզի եալ զոռով պէտք կըլ-
լայ ծեծկիլ մեր ազատութիւնին, հացին, քոմու-
րին, մեր սրտին էնկ մօտիկ գործին համար, ա-
ղէկ կեանքի — կամուսնիգմի համար:

Աղ վայնային մէջը, ռաբոթնիցաներ, եար-
տում արէք Կարմիր առմիային և մենք մէկ ուժ
մէկ սիրտ եղած կյաղթիւնը մեր դուշմաններուն
և մշտական խաղաղութիւնին կըհասնինք:

— Ժողոտանքը վերջանալէն ետե ես մօտ-
կըցայ ունչ ասող կինմարդուն ու ասի քի հէլ-

պէթ ընտրւած չիմ, համա կուգիմ իրենց հետ
աշխատիլ, կուգիմ ծեծկըւիլ, մէկ բան մը շինել:

Մինք շատ սրտանց լաֆ արինք:

Իրեք օրէն ես արդըն կըբանէի սոցիալնի
արեղպէշինիին մէջը:

Ռաբոթնիցա օրթախներ (ընկերներ), ան
օրէն անցիլ է մէկ քանի ամիս, ես արդըն սոր-
վեցայ քանդւածը խորթիլ: Այժմ ես արդըն ա-
ղէկ կըհասկընամ, ով է մեր քարուքանդ եղա-
ծին պատճառը: Ես այժմ արդըն հաստատ գի-
տիմ, որ Սովետսկի կառավարութիւնը մեր վշա-
տըն է. էկէք կուգինք տեղի աղէկ, պայծառ օ-
րեր տեսնելու, ամեն ուժերովս պիտ աշխատինք
ադ կառավարութիւնը ամուրցունելու և պահպա-
նելու համար:

Ադ բանը դուք ալ հասկըցիք գեղի ու քա-
ղաքի ռաբոթնիցաներ, իմ սիրական քուրիկ-
ներս:

ԳԻՆՆ է 10 ԲՈՒԲ.

Պահեսալ՝ Нахичевань н-Д., Комиссариат по делам
Армян, 1-ая Соборная № 31.

«Ազգային գրադարան»

NL0196001

